

PEDAGOGIK JAMOA EMOTSIONAL MUNOSABATLARNING IJTIMOYIY PSIXOLOGIK OMILLARI

Botirova Yorqinoy Dilshod qizi
Guliston davlat pedagogika instituti stajyor-o'qituvchisi
<https://doi.org/10.53885/edinres.2024.02.1.060>

Annotatsiya: ushbu maqolada pedagogik jamoa emotsional munosabatlarning ijtimoiy psixologik omillari: ma'lumki, emotsional intellekt shaxsning yuqori darajada rivojlangan o'z histuyg'ularini va boshqa odamlarning his-tuyg'ularini tushunish, ularni boshqarish qobiliyati bo'lib, uni tadqiq etish psixologiya fanida emotsional intellekt muammosiga doir qator yangicha yondashuvlarni yuzaga keltirishi kabi fikrlar yoritilgan.

Kalit so'zi: kasbiy faoliyat, pedagogik aloqa, kasbiy charchash, korrelyatsion tahlil.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ КОЛЛЕКТИВ СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ЭМОЦИОНАЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Ботирова Ёркиной Дилшод қизи
Стажер-преподаватель Гулистанского государственного педагогического института

Аннотация: В данной статье педагогический коллектив рассматривает социально-психологические факторы эмоциональных отношений: известно, что эмоциональный интеллект — это высокоразвитая способность индивида понимать собственные эмоции и чувства других людей, управлять ими, и освещаются такие моменты, как то, что его исследование порождает в психологической науке ряд новых подходов к проблеме эмоционального интеллекта.

Ключевое слово: профессиональная деятельность, педагогическое общение, профессиональное выгорание, корреляционный анализ.

PEDAGOGICAL COMMUNITY SOCIAL PSYCHOLOGICAL FACTORS OF EMOTIONAL RELATIONS

Botirova Yorqinoy Dilshod qizi
Intern-teacher of Gulistan State Pedagogical Institute

Annotation: In this article, the teaching staff examines the socio-psychological factors of emotional relationships: it is known that emotional intelligence is a highly developed ability of an individual to understand and manage his own emotions and feelings of other people, and highlights such points as the fact that his research generates a number of new approaches to the problem of emotional intelligence in psychological science.

Keyword: professional activity, pedagogical communication, professional fatigue, correlation analysis.

Kirish. Ta'lim muassasi ishini har jihatdan to'g'ri tashkil qilish, uning samaradorligi natijasi garovidir. Bu esa jamoa mehnati jarayonlarini oqilona yo'lga qo'yishni taqazo etadi. Binobarin, yoshlarni tarbiyalash ko'plab kishilarning umumiy mehnati jarayonida hal qilinar ekan, demak bu mehnatning muvaffaqiyati ko'p jihatdan ularning kuchlari qanchalik to'g'ri yo'naltirilganligiga, maqsadlar birligi va harakatlar muvofiqligi qanday ta'minlanayotganligiga bog'liqdir. Aks holda birgalikda qilinayotgan jamoa mehnatining samaradorligi pasayib ketishi mumkin. Maqsadlarni tushunish birligini amalga chiqarish, so'ngra bu maqsadlarga erishish jarayonida o'zaro aloqalarni ta'minlash maktabni boshqarishning muhim vazifasi bo'lib, bu vazifaning pirovard natijasi asosan rahbarning faoliyatiga bog'liq.

Ma'lumki, emotsional intellekt shaxsning yuqori darajada rivojlangan o'z histuyg'ularini va boshqa odamlarning his-tuyg'ularini tushunish, ularni boshqarish qobiliyati bo'lib, uni tadqiq etish psixologiya fanida emotsional intellekt muammosiga doir qator yangicha yondashuvlarni yuzaga keltirishi ehtimoldan holi emas. Psixologik mazmunga ko'ra, emotsional intellekt — bu boshqa odamlarning his-tuyg'ularini yengil tushunish yoki intellektual jarayonlarga asoslangan emotsiyalarning asoslanishu hamdir. Insondagi emotsional ongning barcha tarkibiy qismlari bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lib, ularning o'zaro bog'liqligi

shaxslararo munosabatlarning samarali kechishiga yordam beradi [7, 3].

Kasbiy faoliyatida o'qituvchi hamkasblari bilan muloqot qiladi, talabalar va ularning ota-onalari. Pedagogik aloqa quyidagilar bilan tavsiflanadi quyidagi omillar: hissiy to'yinganlik, intensivlik; birgalikda ishlash natijalari; vaqt o'tishi bilan. Muvofiq pedagogik faoliyat mahalliy mutaxassislardan biridir kasbiy faoliyatning inson shaxsini deformatsiya qiluvchi turlari. Uchun afsuski, hozirgi paytda mamlakatimizda kompleks mavjud iqtisodiy muammolar (o'qituvchilarning kam ish haqi, etarli emas maktablarning texnik jihozlari), shuningdek, ijtimoiy-psixologik (o'qituvchilik kasbining obro'sining pasayishi). Bularning barchasi o'qituvchining ishini bajaradi mamlakatimiz juda psixologik jihatdan stressli. Ma'lumotlar kasbiy deformatsiyalar o'qituvchining ishiga xalaqit bera boshlaydi, uning qarindoshlari va do'stlari bilan muloqot qilishni qiyinlashtiradi. Bu tushuntiriladi tezis mavzusini tanlashning dolzarbligi.

Tadqiqotning maqsadi: pedagogik aloqaning xususiyatlarini o'rganish o'qituvchilar, ularning professional belgilarining og'irligiga qarab yonish.

Tadqiqot ob'ekti: shaxsning kasbiy charchashi pedagogik faoliyat. Tadqiqot mavzusi-psixologik darajaga qarab pedagogik aloqa omillari o'qituvchining kasbiy charchashi.

Tadqiqot vazifalari:

1. Muammo bo'yicha nazariy tadqiqotlar o'tkazing pedagogik faoliyatda shaxsning kasbiy charchashi.
2. Pedagogik tadqiqotga zamonaviy yondashuvlarni o'rganish aloqa.
3. Empirik tadqiqot jarayonida uslubni aniqlang pedagogik aloqa va shaxslararo o'zaro ta'sirning xususiyatlari kasbiy charchashning turli darajalariga ega o'qituvchilar.
4. Xususiyatlarni belgilaydigan psixologik omillarni o'rganish turli darajadagi professional o'qituvchilar o'rtasida pedagogik aloqa yonish.

O'qituvchilarning kasbiy charchash muammosi. Tahlil nashrlar kasbiy charchashni quyidagicha aniqlashga imkon berdi stress sindromi-salbiy ta'sir ko'rsatadigan alomatlar to'plami mavzuning ishlashi, farovonligi va shaxslararo munosabatlari kasbiy faoliyat. Yonish-bu alohida jihat kasbiy stress va javoblar to'plami sifatida qaraladi surunkali professional stress omillariga reaksiyalar. Ruhiy charchashbu quyidagi hollarda yuzaga keladigan disfunktsiya kasbiy faoliyatning shaxsga ta'siri natijasida inson. Uni anti-tizim deb hisoblash mumkin shaxsiy faoliyatning turli tizimlari va ta'sir qiluvchi kasbiy rivojlanish parametrlariga salbiy va inson hayoti. Qayta tiklash hodisasi sifatida, kasbiy charchash funktsiyalar majmuasi bilan belgilanadi: anti-motivatsion, antikognitiv va tartibga soluvchi.

O'qituvchi kasbi eng qizg'in turlardan biridir psixologik jihatdan ijtimoiy faoliyat.

Xususiyatlari pedagogik faoliyat-bu turli xil to'yinganlik paydo bo'lishiga yordam beradigan stress omillari professional charchash. Pedagogik faoliyat kasbiy omil sifatida yonish. Pedagogik faoliyat turli xil narsalar bilan birga keladi ko'p jihatdan aniqlaydigan o'qituvchining hissiy holatlari o'qituvchining samaradorligi. Bundan tashqari, o'ziga xos xususiyatlar pedagogik faoliyat-bu turli xil to'yinganlik paydo bo'lishiga yordam beradigan stress omillari professional charchash. Ta'sir qiluvchi asosiy sabablardan biri o'qituvchilarning kasbiy charchashining paydo bo'lishi yuqori talabalarining hayoti va sog'lig'i uchun javobgarlik. Professional charchash o'qituvchilarning faoliyatiga salbiy ta'sir qiladi va shuning uchun o'qituvchi psixolog profilaktika ishlarini olib borishi kerak kasbiy charchash diagnostikasi.

Pedagogik muloqotning xususiyatlari. Pedagogik asos faoliyat-bu pedagogik aloqa. Har bir o'qituvchi kerak yuqori darajada rivojlangan kommunikativ ko'nikmalarga ega bo'lish. Qiyinchiliklar, o'qituvchilar o'zlarining professionallarini bajarish jarayonida boshdan kechiradilar vazifalar ko'pincha pedagogik aloqaning buzilishi bilan bog'liq va shuning uchun pedagogik muloqotning mohiyati va tuzilishi eng ko'p biridir pedagogika fanining dolzarb masalalari. Pedagogik aloqa «o'qituvchi» tizimidagi shaxslararo munosabatlarni tartibga solishga qaratilgan - shogird». Muloqot jarayonida o'qituvchi to'g'ridan-to'g'ri yoki bilvosita shaklda ijtimoiy-rol va funksional vazifalarini amalga oshiradi o'quv jarayonini boshqarish va shuning uchun samarali pedagogik aloqa butun ta'lim va tarbiya jarayoniga bog'liq, talabalarining shaxsiyatini rivojlantirish va shaxslararo shakllanishning xususiyatlari sinfdagi munosabatlar.

MUHOKAMA

Boshqaruv tizimi deyilganda boshqaruv apparati va ular o'rtasidagi bog'lanish tushuniladi. Boshqaruv tizimining tarkibini bir-biri bilan bog'langan teng huquqli birliklar va bo'g'inlar tashqil qiladi. Har bir bo'linma o'z vazifasiga ega bo'lib, bo'linma boshqaradigan vazifalar doirasini, uning faoliyat chegaralarini, vakolatlari va javobgarligini belgilaydi.

O'qituvchilar orasida kasbiy charchash yuqori darajada namoyon bo'ladi hissiy charchoq va

depersonalizatsiya ko'rsatkichlari (ijtimoiy psixologik begonalashtirish). Shaxsiy pasayish ko'rsatkichi ikkala guruhdagi yutuqlar past darajada ifodalanadi, ya'ni. o'qituvchilar orasida kasbiy charchash darajasidan qat'i nazar, hech qanday alomat yo'q o'z-o'zidan norozilik va begonalashgan munosabat talabalar va hamkasblar. Turli darajadagi o'qituvchilarning shaxsiy xususiyatlarini tahlil qilish kasbiy charchash ko'rsatkichlarda sezilarli farqlarni aniqladi: «talabalarga nisbatan gumanistik munosabat» va «hamkasblar bilan munosabatlar» dan ustuvor qadriyatlar guruhlari; pozitivlik va beqarorlik o'z-o'zini hurmat qilish; sub'ektiv nazoratning past darajasi; muvaffaqiyatli va disfunktsional psixo-emotsional holat; quvonch, qo'rquv va qayg'u o'qituvchilarning dominant hissiy usullari guruhlari. O'qituvchilarning kasbiy faoliyati omillarini har xil tahlil qilish kasbiy charchashning jiddiyligi sezilarli darajada aniqlandi mehnat sharoitidan qoniqishdan tashqari barcha ko'rsatkichlardagi farqlar, barcha o'qituvchilar teng darajada ifodalangan.

XULOSA

O'qituvchi alohida e'tibor talab qiladigan obyektidir. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, odatda o'qituvchilar psixolog bilan hamkorlik qilishga tayyor bo'ladilar. Hamma gap psixolog o'zini qanday tutishiga borib taqaladi. Bunda psixologning o'qituvchilarga nisbatan egallaydigan pozitsiyasi juda muhim rol o'ynaydi.

Psixolog pozitsiyasining asosiy komponentlari quyidagilardan iborat: a)pedagog bilan bo'lgan munosabatga ustanovka;

b) pedagoglarni qanday bo'lsa shundayligicha qabul qilishga ustanovka

v)subyekt – subyekt munosabatlaridan iborat tenglik va hamkorlik xarakteridagi munosabatlarga ustanovka.

Mana shunday pozitsiya pedagoglar bilan bo'lgan konstruktiv hamkorlikni ta'minlay oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1.G'oziyev, E. (2010). Umumiy psixologiya. Yangi asr avlodi. 2.Davletshin, M. (2002). Umumiy psixologiya. TDPU.

3.Suyarov, A. (2017). The present condition of tourism in Samarkand, the results of research survey from tourists in region. SCOPE Acad. HOUSE BM Publ. 103, 41–46.

4.Samarova Shoxista Ravidjanovna, Rakhmonova Muqaddas Qahramanovna, Mirzarahimova Gulnora, Ikromovna, Maratov Temur Gayrat ugli, Kamilov Bobir Sultanovich. (2020). Psychological aspects of developing creative personality and the concept of reduction of creativity to intellect. JCR. 7(17): 498-505. doi: 10.31838/jcr.07.17.69

5.Jabbor Usarov. (2019, June). Using Teaching Methods for Development Pupil Competencies. International Journal of Progressive Sciences and Technologies, 15(1), 272-274.